

МІЖРЕГІОНАЛЬНА  
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ



МАУП

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА**  
дисципліни

**“ІНФОРМАЦІЙНІ, АНАЛІТИЧНІ  
ТА ХУДОЖНЬО-ПУБЛІЦИСТИЧНІ ЖАНРИ”**  
(для бакалаврів спеціальності “Журналістика”)

МАУП

Київ 2005

Підготовлено кандидатом філологічних наук, доцентом *С. А. Панченко*

Затверджено на засіданні кафедри масової комунікації, публік рилейшнз та журналістики (протокол № 5 від 25.01.05)

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом*

**Панченко С. А.** Навчальна програма дисципліни “Інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні жанри” (для бакалаврів спеціальності “Журналістика”). — К.: МАУП, 2005. — 16 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні жанри”, вказівки до виконання контрольної роботи, завдання для контрольної роботи, контрольні питання, а також список рекомендованої літератури.

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна “Інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні жанри” покликана подати системні основи знань і навичок, необхідних для підготовки матеріалів у різних жанрах. Важливим для журналіста є розуміння жанрової палітри певного типу видання, специфіки психологічного аспекту подання різномірної інформації та сприйняття її аудиторією в певній жанровій формі. У курсі висвітлюються особливості композиційного та мовностилістичного подання факту (реалії) у текстуальній площині певного жанрового різновиду інформаційної (новина, замітка, інтерв'ю, репортаж, звіт), аналітичної (рецензія, огляд, кореспонденція, стаття тощо) та художньо-публіцистичної (нарис, фейлетон, памфлет, есе) журналістики.

Мета вивчення курсу — опанувати основи всіх груп жанрів журналістських творів, а також міжжанрових варіантів, практичні та теоретичні методи й вимоги до написання і редагування матеріалів, системи різнорівневої професійної підготовки (фактологічної, психологічної, творчої) до роботи з інформаційними, аналітичними та художньо-публіцистичними жанровими формами.

У результаті вивчення курсу студенти повинні:

- знати основний зміст понять “жанр”, “жанрова система”, “жанрова група”, “новина”, “інформація”, “жанровий різновид”, “жанрова дифузія”, “інформаційні жанри”, “аналітичні жанри”, “художньо-публіцистичні жанри”, “жанрова форма”;
- усвідомлювати особливість впливу слова, зокрема друкованого, на психіку людини, задоволення інформаційної потреби різними групами жанрів;
- уміти всебічно використовувати здобуті знання під час проходження виробничих практик, зокрема намагатися вдосконалювати практичні навички з написання матеріалів різних жанрових форм;
- розумітися на специфіці творення та редагування журналістських матеріалів усіх груп жанрових форм;
- орієнтуватися в сучасній жанровій системі медіа-простору України, розуміти і виявляти залежність між типом ЗМІ та його жанровими пріоритетами.

**НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**  
**вивчення дисципліни**

**“ІНФОРМАЦІЙНІ, АНАЛІТИЧНІ**  
**ТА ХУДОЖНЬО-ПУБЛІЦИСТИЧНІ ЖАНРИ”**

№ пор.	Назва теми
1	Жанрова система сучасної української журналістики
2	Історія жанрової системи ЗМІ
3	Жанрові групи та психологічні передумови їх розрізнення, функціонування та сприйняття
4	Методика журналістської роботи з фактом
5	Інформаційні жанри як складова інформаційного суспільства
6	Місце і роль аналітичних жанрів у системі ЗМІ
7	Художньо-публіцистичні жанри та їх специфіка
8	Основні структурні елементи журналістських матеріалів

**ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ**  
**до вивчення дисципліни**

**“ІНФОРМАЦІЙНІ, АНАЛІТИЧНІ**  
**ТА ХУДОЖНЬО-ПУБЛІЦИСТИЧНІ ЖАНРИ”**

**Тема 1. Жанрова система сучасної української журналістики**

Предмет, об'єкт та завдання навчальної дисципліни, її зв'язок із системою журналістських дисциплін.

Основні групи жанрів журналістських матеріалів. Специфіка жанрової спрямованості журналістського твору, її зв'язок з тематикою та проблемно-тематичним профілем ЗМІ, спеціалізацією журналіста-практика.

*Література* [9; 10; 12; 15; 17; 20; 24; 28; 32; 37]

**Тема 2. Історія жанрової системи ЗМІ**

Розвиток жанрової системи західної журналістики. Період формування основних жанрів сучасної зарубіжної журналістики. Сучасна система жанрів західної журналістики.

Особливості історичного розвитку вітчизняних жанрів журналістики. Основні жанрові форми XIX ст. Вплив телебачення і радіомовлення на формування сучасної жанрової системи. Специфіка відображення суспільно-ідеологічних процесів у журналістському жанрі.

Сучасні тенденції функціонування жанрових форм. Інформатизація жанрових форм. Особливості жанру в сучасній газетній журналістиці: дифузність, умовність жанроподілу, функціональне та стилістичне спрощення.

*Література* [9; 15; 20; 24; 28; 32; 37]

### **Тема 3. Жанрові групи та психологічні передумови їх розрізнення, функціонування та сприйняття**

Основні жанрові групи журналістських текстів. Принцип відображення дійсності та функціональна спрямованість як основні критерії вирізнення жанрових різновидів. Специфіка рецепції різних жанрових груп.

Характеристика інформаційних жанрів, їх функціональність, синтетичність та особливості стилістики. Інформаційні жанри в сучасному інформаційному просторі.

Група аналітичних жанрів. Місце газетної аналітики в сучасній системі масової інформації. Аналітика на телебаченні. Специфіка стилістичного подання, авторське бачення, аспект.

Художньо-публіцистичні жанри. Зв'язок з літературною творчістю. Особливості публіцистичної направленості та художності в жанрових формах. Художньо-публіцистичні жанри в сучасному медіа-просторі України.

Міжжанрові варіанти і міжгрупова дифузія.

*Література* [1; 9–11; 15; 20; 24–26; 28; 30; 32; 37]

### **Тема 4. Методика журналістської роботи з фактом**

Загальні теоретичні принципи журналістської діяльності. Специфіка емпіричної методології. Соціологічні методи в журналістиці. Теоретична методологія та її особливості. Художній метод у журналістиці.

Метод наближення інтересів (географічний, емоційний, соціально-демографічний тощо) і метод сигнальних фраз у процесі інформаційного впливу на реципієнта.

*Література* [2; 7; 9; 12; 14–17; 21; 24; 25; 28; 30–32; 35; 37]

### **Тема 5. Інформаційні жанри як складова інформаційного суспільства**

Новина як категорія інформації і основа інформаційних жанрів. Загальна характеристика інформаційних жанрів на різних типах ЗМІ. Вихід за межі інформативності в інформаційних жанрах.

Правило наближення інтересів і метод сигнальних фраз як психологічна основа ефективності інформаційного матеріалу.

Замітка як центральний жанр інформаційної журналістики: жанрові ознаки та особливості функціонування замітки; замітка і новина; структурна і проблемна класифікації заміток; композиційна структура жанру; специфіка функціонування замітки на телебаченні та радіо.

Жанрові особливості звіту. Некролог.

Інтерв'ю як метод і жанр. Правила професійного проведення інтерв'ю.

Репортаж як жанр інформаційної журналістики. Специфіка теле- і радіорепортажу.

*Література* [1; 9–11; 15; 20; 24; 27–29; 32; 33; 37–39]

### **Тема 6. Місце і роль аналітичних жанрів у системі ЗМІ**

Роль різних жанротворчих факторів у формуванні аналітичних жанрів.

Коментар у системі жанрів журналістики: теоретичні засади функціонування жанру; види і типи коментаря; коментар як структурна одиниця інших жанрів; практична стилістика жанру.

Аналітичний звіт, його ознаки та стилістика. Огляд: становлення жанру; різновиди.

Рецензія: жанрові ознаки; специфіка подання інформації; різновиди.

Журналістське розслідування як один з найпродуктивніших жанрів сучасної аналітичної журналістики.

Стаття: коротка історія жанру; функціональна специфіка статті; композиція і мова статті; жанрові різновиди.

Епістолярні жанри української журналістики. Кореспонденція як один з центральних аналітичних жанрів сучасних ЗМІ.

*Література* [3; 9–11; 13; 15; 19–21; 24; 28; 32; 37]

### **Тема 7. Художньо-публіцистичні жанри та їх специфіка**

Визначення понять “художність”, “образ”, “публіцистика”, “підтекст”. Особливості підходу журналіста до явищ життя в художньо-публіцистичних жанрах. Естетична природа і публіцистично-праксіологічна мета. Факт і образ: принципи співвідношення в журналістському тексті.

Нарис: жанрова природа; різновиди. Специфіка показу людини в нарисі, індивідуалізація і типізація. Композиційно-сюжетна наповненість нарисових форм.

Специфічні особливості жанру есе, його сюжетно-композиційна та образна структура.

Фейлетон як жанр журналістики. Епіграма, гумореска, пародія. Памфлет: структура, проблематика і образність.

*Література* [4–11; 14–18; 22–24; 26; 28; 30–32; 34; 36; 37; 40]

### **Тема 8. Основні структурні елементи журналістських матеріалів**

Заголовок як один з найважливіших елементів матеріалу.

Лід як структурний елемент інформаційних жанрів. Види і функції лідів. Лід і зачин. Основні функції зачину.

Поділ тексту на абзаци. “Бекграунд” і текст. Виноски і коментарі.

Завершення тексту, основні типи закінчень. Шаблони і стилістика.

*Література* [4; 9; 12; 15; 17; 20; 23; 24; 28; 32; 37]

## ***ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ***

Відповідно до навчального плану студенти виконують контрольну роботу. Варіант завдання для контрольної роботи студент вибирає за останньою цифрою номера своєї залікової книжки. Остання цифра номера залікової книжки "0" відповідає варіанту 10.

Для послідовного і чіткого викладу матеріалу слід скласти план роботи.

При виконанні роботи необхідно використовувати джерела, наведені в навчальній програмі та рекомендовані на лекціях, а також підручники та методичні посібники з теми роботи.

Обсяг контрольної роботи — до 10 сторінок формату А4. Контрольна робота повинна містити вступ, основну частину і висновки. Наприкінці роботи необхідно подати список використаної літератури, вказати дату завершення виконання і поставити підпис.

Після перевірки контрольної роботи викладачем і одержання позитивної оцінки студент допускається до іспиту (заліку).

## ***ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ***

### **Варіант 1**

1. Теоретичний фундамент жанрової системи сучасної журналістики, її об'єкт, предмет, підсистеми та функції.
2. Новина як категорія інформації та основа інформаційних жанрів.
3. Види коментаря.
4. Написати міні-рецензію з лідом одного елемента.
5. Написати рецензію на нову книгу.

### **Варіант 2**

1. Методи журналістського дослідження предмета при підготовці інформаційного матеріалу (загальна характеристика).



2. Жанровизначення замітки.
3. Композиція і мова статті.
4. Написати замітку за методом Поля Вайта.
5. Написати аналітичну кореспонденцію.

### **Варіант 3**

1. Історичні передумови, етапи розвитку та модифікації української системи жанрових форм.
2. Інтерв'ю як метод і жанр.
3. Місце і роль аналітичних жанрів у системі ЗМІ.
4. Написати подієву замітку з адресним лідом.
5. Написати статтю.

### **Варіант 4**

1. Особливості розвитку жанрології в Україні на сучасному етапі розвитку мас-медіа.
2. Специфіка теле- і радіорепортажу.
3. Журналістське розслідування як один з найпродуктивніших жанрів сучасної аналітичної журналістики.
4. Написати репортаж зі спортивних змагань.
5. Проаналізувати жанрову специфіку місцевої та центральної преси (на конкретних прикладах).

### **Варіант 5**

1. Жанр як змістовна форма подання інформації.
2. Види інтерв'ю. Типові помилки при підготовці та проведенні інтерв'ю.
3. Особливості підходу журналіста до явищ життя в художньо-публіцистичних жанрах.
4. Написати подієву замітку з лідом-узагальненням.
5. Написати портретний нарис.

### **Варіант 6**

1. Порівняльна характеристика інформаційних, аналітичних та художньо-публіцистичних жанрів журналістики.

2. Інформаційна кореспонденція. Види коментарю в кореспонденції.
3. Різновиди нарису.
4. Написати репортаж із залу суду.
5. Написати коментар.

### **Варіант 7**

1. Міжжанрові варіанти та міжгрупова дифузія.
2. Жанрові особливості звіту.
3. Жанрова характеристика аналітичної кореспонденції.
4. Підготувати перелік питань для інтерв'ю із зіркою шоу-бізнесу.
5. Написати есе.

### **Варіант 8**

1. Загальна характеристика інформаційних жанрів на різних типах ЗМІ.
2. Лід і зачин. Види лідів. Основні функції зачину. Поділ тексту на абзаци.
3. Фейлетон як жанр журналістики.
4. Написати замітку-анонс з лідом-вішалкою.
5. Написати рецензію на видовищний захід.

### **Варіант 9**

1. Характеристика жанрового інформаційного очікування аудиторії.
2. Прес-конференція як особливий вид інтерв'ю.
3. Естетична природа та публіцистично-праксіологічна мета художньо-публіцистичних жанрів.
4. Написати репортаж з вуличної події.
5. Написати огляд преси.

### **Варіант 10**

1. Характеристика жанрової палітри сучасних ЗМІ.
2. Методи збирання інформації. Поняття “маски”.

3. Памфлет: структура, проблематика, образність.
4. Підготувати перелік питань для інтерв'ю з політичним діячем.
5. Написати репортаж з концерту.

### **КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ**

1. Теоретичний фундамент жанрової системи сучасної журналістики, її об'єкт, предмет, підсистеми та функції.
2. Жанр як змістовна форма подання інформації.
3. Філософське, естетичне та філологічне трактування поняття "жанр".
4. Міжжанрові варіанти і міжгрупової дифузії.
5. Особливості розвитку жанрології в Україні на сучасному етапі розвитку мас-медіа.
6. Історичні передумови, етапи розвитку та модифікації української системи жанрових форм.
7. Інформаційні жанри як складова інформаційного суспільства.
8. Характеристика жанрової палітри сучасних ЗМІ.
9. Порівняльна характеристика інформаційних, аналітичних та художньо-публіцистичних жанрів журналістики.
10. Характеристика жанрового інформаційного очікування аудиторії.
11. Новина як категорія інформації і основа інформаційних жанрів.
12. Загальна характеристика інформаційних жанрів на різних типах ЗМІ.
13. Вихід за межі інформативності в інформаційних жанрах.
14. Методи журналістського дослідження предмета при підготовці інформаційного матеріалу (загальна характеристика).
15. Характеристика емпіричних методів журналістського дослідження предмета. Сфера застосування.
16. Характеристика теоретичних методів журналістського дослідження предмета. Сфера застосування.
17. Правило наближення інтересів і метод сигнальних фраз як психологічна основа ефективності інформаційного матеріалу.

18. Два типи подання новин в інформаційному мовленні.
19. Характеристика жанру новини.
20. Лід як структурний елемент інформаційних жанрів.
21. Види лідів.
22. Жанровизначення замітки.
23. Класифікація заміток за типом основної інформації.
24. Структурні типи заміток.
25. Замітка і новина як основа жанрової системи ЗМІ.
26. Блок заміток як особливий жанровий різновид.
27. Некролог як жанр інформаційного мовлення.
28. Інформаційна кореспонденція. Види коментаря в кореспонденції.
29. Жанрові особливості звіту.
30. Джерела виникнення звіту.
31. Види звітів.
32. Методика роботи над звітом.
33. Інтерв'ю як один з найпопулярніших жанрів інформаційної журналістики.
34. Інтерв'ю як метод і жанр.
35. Типові помилки при підготовці та проведенні інтерв'ю.
36. Види інтерв'ю.
37. Особливості підготовки до інтерв'ю.
38. Правила професійного проведення інтерв'ю.
39. Класифікація інтерв'ю за способом отримання інформації.
40. Прес-конференція як особливий вид інтерв'ю.
41. Репортаж: жанрова характеристика.
42. Методи збирання інформації. Поняття "маски".
43. Види репортажу.
44. Репортаж з екстремальної ситуації.
45. Стилїстика жанру репортажу.
46. Постать репортера у ЗМІ.
47. Специфіка теле- і радіорепортажу.
48. Роль різних жанротворчих факторів у формуванні аналітичних жанрів.
49. Місце і роль аналітичних жанрів у системі ЗМІ.
50. Загальний огляд аналітичних жанрів у різних типах ЗМІ.
51. Аналітичний звіт: ознаки і стилїстика.
52. Коментар як один з найпоширеніших аналітичних жанрів.

53. Види коментарів.
54. Рецензія: жанрові ознаки, специфіка подання інформації, різновиди.
55. Структурні та тематичні класифікації жанру статті.
56. Стаття в сучасних ЗМІ.
57. Композиція і мова статті.
58. Огляд: становлення жанру статті.
59. Різновиди огляду.
60. Жанрова специфіка огляду.
61. Журналістське розслідування як один з найпродуктивніших жанрів сучасної аналітичної журналістики.
62. Жанрові ознаки розслідування.
63. Композиція і стилістика розслідування. Зв'язок з репортажними формами.
64. Епістолярні жанри української журналістики.
65. Коментар як структурна одиниця інших жанрів.
66. Жанрова характеристика аналітичної кореспонденції.
67. Особливості підходу журналіста до явищ життя в художньо-публіцистичних жанрах.
68. Естетична природа та публіцистично-праксіологічна мета художньо-публіцистичних жанрів.
69. Визначення понять “художність”, “образ”, “публіцистика”, “підтекст”.
70. Специфіка створення художньо-публіцистичних матеріалів.
71. Співвідношення факту і вимислу в художньо-публіцистичних жанрах.
72. Стилiстика жанрової групи художньо-публіцистичних матеріалів.
73. Жанрова природа нарису.
74. Факт і образ: принципи співвідношення в журналістському тексті.
75. Різновиди нарису.
76. Проблемний нарис: загальна характеристика.
77. Особливості жанрового різновиду біографічного (проблемного) нарису.
78. Специфіка показу людини в нарисі, індивідуалізація і типізація.
79. Загальна характеристика художньо-публіцистичних жанрів у різних типах ЗМІ.

80. Композиційно-сюжетна наповненість нарисових форм.
81. Історія розвитку і становлення жанру нарису.
82. Характеристика сюжету в нарисі. Позасюжетні елементи.
83. Фейлетон як жанр журналістики.
84. Епіграма, гумореска і пародія.
85. Памфлет: структура, проблематика та образність.
86. Епітафія як жанр журналістики. Епітафія і некролог.
87. Специфічні особливості жанру есе, його сюжетно-композиційна структура.
88. Основні структурні елементи журналістських матеріалів.
89. Лід і зачин. Основні функції зачину. Поділ тексту на абзаци.
90. “Бекграунд” і текст. Виноски і коментарі. Завершення тексту, основні типи закінчень.

### **СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

1. Антонов В. И. Информационные жанры газетной публицистики. — Саранск, 1996.
2. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. — М., 1986.
3. Бекасов Д. Г. Корреспонденции. Статьи: Жанры публицистики: Учеб.-метод. пособие. — М., 1972.
4. Беневоленская Т. А. Композиция газетного очерка. — М., 1975.
5. Беневоленская Т. А. Портрет современника (Очерк в газете). — М., 1983.
6. Бочаров А. Г. Жанры литературно-художественной критики. — М., 1982.
7. Васильева А. Н. Газетно-публицистический стиль речи: Курс лекций. — М., 1982.
8. Виленский М. Э. Как написать фельетон. — М., 1982.
9. Ворошилов В. В. Журналистика: Учебник. — СПб., 1999.
10. Газетные жанры. — М., 1971.
11. Газетный мир. Краткая справочная книга. — М., 1971.
12. Грабельников А. А. Организация и производство журналистских текстов. — М., 1987.
13. Демінчук І. Л. Кореспонденція в газеті. — К., 1972.
14. Журбина Е. И. Теория и практика художественно-публицистических жанров. — М., 1969.
15. Здоровага В. Й. Теорія й методика журналістської творчості: Навч. посіб. — Л., 2000.
16. Кайда Л. Г. Эффективность публицистического текста. — М., 1989.

17. *Ким М. Н.* Технология создания журналистского произведения. — СПб., 2001.
18. *Колесов Г. В.* Поэтика очерка. — М., 1977.
19. *Крикунов Ю. П.* Рецензия в газете. — М., 1976.
20. *Кройчик Л. Е.* Система журналистских жанров // Основы творческой деятельности журналиста: Учебник. — СПб., 2000.
21. *Кузнецова О.* Аналітичні методи в журналістиці. — Л., 1997.
22. *Лавреневская А. С.* Объективное и субъективное в очерке. — М., 1989.
23. *Мазнева О. А.* Структура газетного очерка. — М., 1990.
24. *Москаленко А. З.* Основы журналистики. — К., 1994.
25. *Основи масово-інформаційної діяльності: Підручник / За ред. А. З. Москаленка, Л. В. Губернського, В. Ф. Іванова.* — К., 1999.
26. *Пельт В. Д.* Дифференциация жанров газетной публицистики. — М., 1984.
27. *Практические советы: Техника интервью.* — Вашингтон, 1996.
28. *Прохоров Е. П.* Введение в теорию журналистики: Учеб. пособие. — М., 1995.
29. *Солганик Г. Я.* Стиль репортажа. — М., 1970.
30. *Стрельцов Б. В.* Основы публицистики. Жанры: Учеб. пособие. — Минск, 1990.
31. *Стюфляева М. И.* Образные ресурсы публицистики. — М., 1982.
32. *Тертычный А. А.* Жанры периодической печати. — М., 2000.
33. *Тищенко В. А.* Интервью в газете: теория и практика развития жанра. — М., 1980.
34. *Ткачев П. И.* Памфлет и его формы. — М., 1980.
35. *Учёнова В. В.* Метод и жанр: Диалектика взаимодействия // Методы журналистского творчества. — М., 1982. — С. 64–80.
36. *Хоменко. О.* Нарис у газеті. — К., 1966.
37. *Шостак М.* Жанры газеты. — М., 1999.
38. *Шостак М.* Журналистика новостей // Журналист. — 1997. — № 9. — С. 59–62.
39. *Шостак М.* Интервью. Метод и жанр. — М., 1997.
40. *Черепанов М. С.* Работа над очерком. — М., 1966.

## **ЗМІСТ**

Пояснювальна записка .....	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні жанри” .....	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні жанри” .....	4
Вказівки до виконання контрольної роботи .....	8
Завдання для контрольної роботи .....	8
Контрольні питання .....	11
Список рекомендованої літератури .....	14

Відповідальний за випуск *Н. Г. Потапенко*  
Редактор *І. В. Хронюк*  
Комп'ютерне верстання *Т. В. Кулік*

Зам. № ВКЦ-2225

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)  
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП